

ВІРТУАЛЬНА БІОГРАФІЯ

МАЙСТЕР ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА

БІБЛІОТЕКА
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Михайло Стельмах - український поет, прозаїк, драматург, фольклорист, публіцист, кіносценарист, неперевершений майстер художнього слова.

Син Подільської землі, співець її краси і слави.

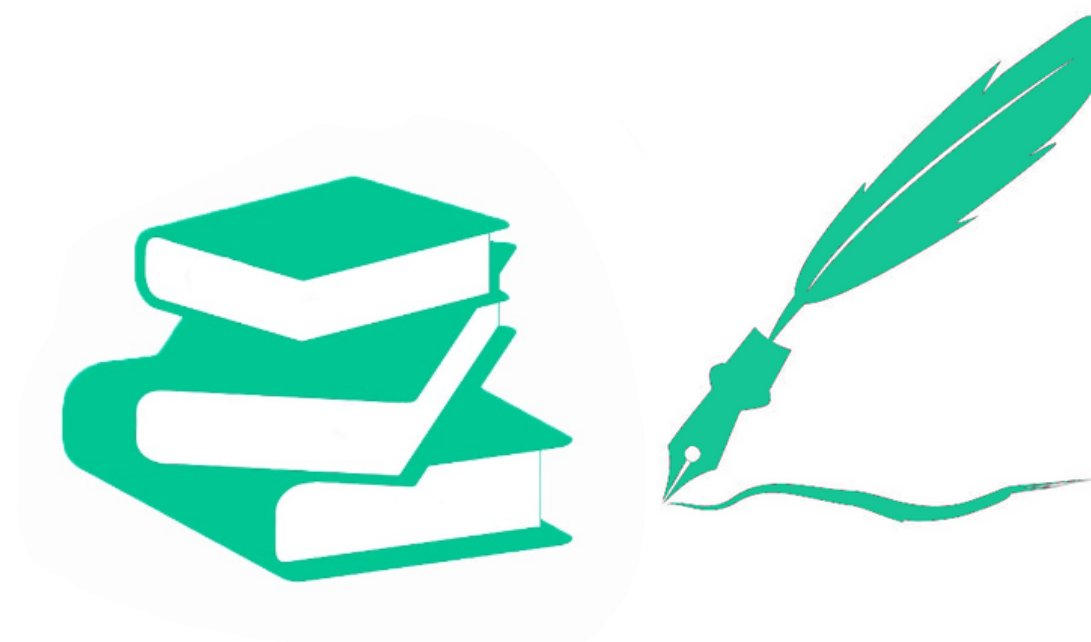
А. М. Подолинний

Хвала тому, хто людям у приполі
Несе слова, подібні хлібу й солі,
І співи, гідні слави сіяча!

М. Рильський

Захист краси - краси людського серця, праці на землі, рідної природи, пісні й мрії народу, самої його неперебутної душі - така моральна, і філософська, і естетична концепція романіста.

В. Дончик

З матір'ю

Михайло Стельмах народився 24 травня 1912 року в селі Дяківцях (тепер Літинського району Вінницької області).

У дитинстві дуже любив читати, з жадністю поглинав усі книги, що були вдома та в місцевій бібліотеці.

Найбільше його захопили дві книжки: „Кобзар“ Тараса Шевченка і „Тарас Бульба“ Миколи Гоголя.

До школи пішов у 9 років, одразу до другого класу.
На всю родину Стельмахів були лише одні чоботи, тому іноді батько носив Михайла на руках до школи, загорнувши у якусь теплу одежину.

Батьки

Батько - Панас Дем'янович, хлібороб, ветеран російсько-японської війни. Мати - Ганна Іванівна, білоруска, служниця, сільська трудівниця.

Вони зустрілися в одеській церкві. Це було кохання з першого погляду, Панас Стельмах просив руки своєї обраниці Ганни у... її роботодавців-німців – адже ніяких ближчих претендентів на роль родичів не знайшлося...

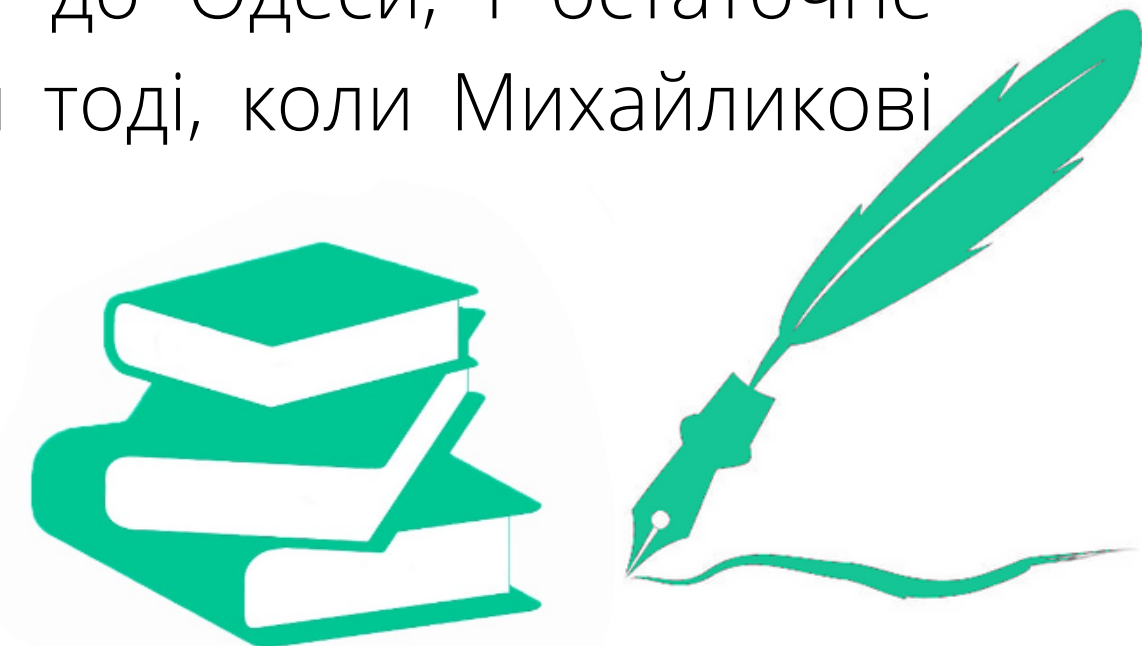

Батьки Михайла Стельмаха

З матір'ю

Новоспечена родина повернулася на батьківщину чоловіка – у Дяківці. Тут і народився Михайлик. Проте через деякий час довелося знову їхати до Одеси, і остаточне повернення до Дяківців відбулося тоді, коли Михайликові виповнилося аж вісім років.

Після закінчення початкової сільської школи Михайло Стельмах вступає у школу колгоспної молоді, яку закінчив у 1928 році. У цьому ж році очолює у Дяківському колгоспі молодіжну наймитську бригаду. Оре, сіє, косить і починає віршувати.

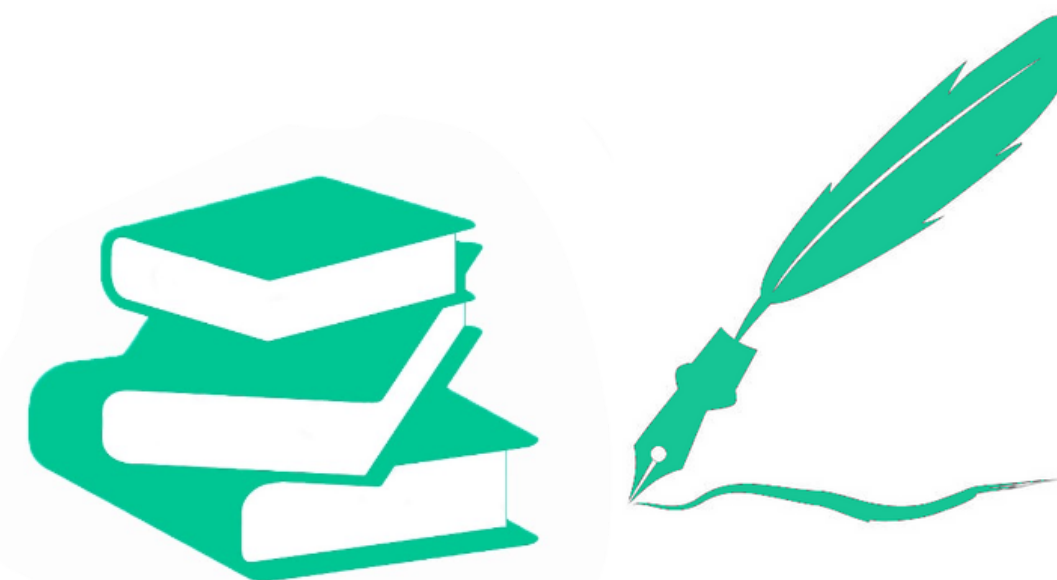
Потім майбутній письменник навчається у Вінницькому педагогічному технікумі.

У 1933 році закінчив літературний факультет Вінницького педагогічного інституту, першим у селі отримавши вищу освіту.

Після цього до 1939 року вчителював на Київщині.

Колишня гімназія "В Мурах" та корпус Вінницького педагогічного інституту

У 1939 році Михайла призвано на дійсну військову службу. Війна застала М.Стельмаха в Білорусії, під Полоцьком, де він служив в армії рядовим артилеристом-зв'язківцем.

У жорстоких і кривавих боях його було тяжко поранено, вивезено в госпіталь на Урал, після лікування служив у караульній роті в Уфі. Але молодий боєць рвався на фронт.

Його направляють працювати спеціальним кореспондентом газети «За честь Батьківщини» на Перший Український фронт.

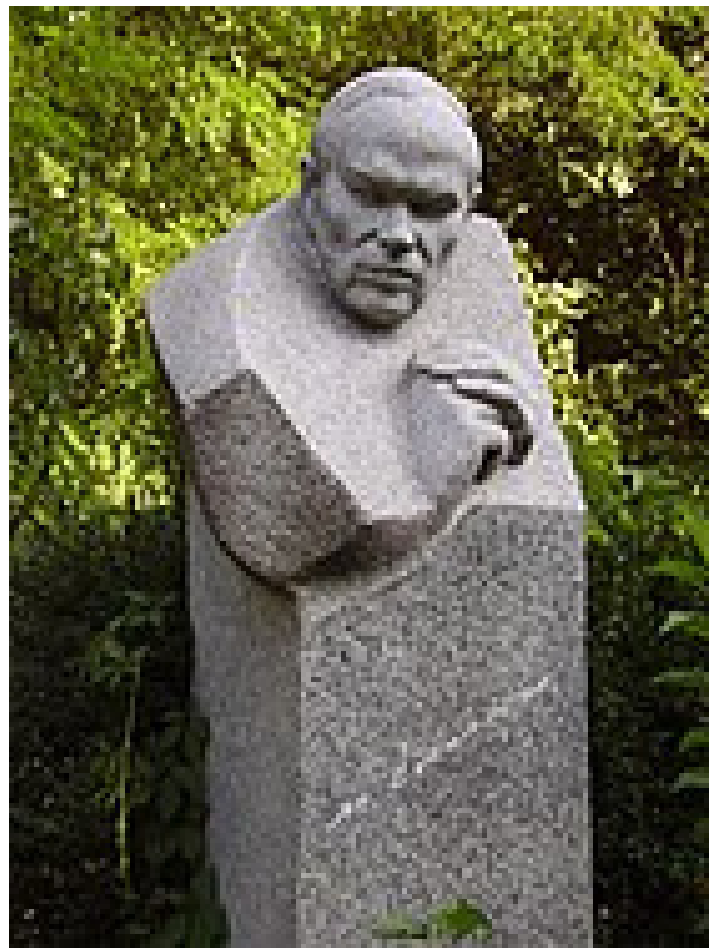
У 1944 році під Львовом осколком авіабомби Михайла Стельмаха було знову важко поранено у ногу. Залікувавши друге важке поранення (липень 1944), він повертається до лав захисників Вітчизни і закінчує війну на німецькій землі.

Орден Вітчизняної війни II ступеня, чотири медалі "За бойові заслуги" та ряд інших нагород прикрасили груди письменника-воїна.

У грудні 1945 року Максим Рильський запросив Стельмаха як фольклориста на роботу в Інститут мистецтвознавства, фольклору й етнографії Академії наук України.

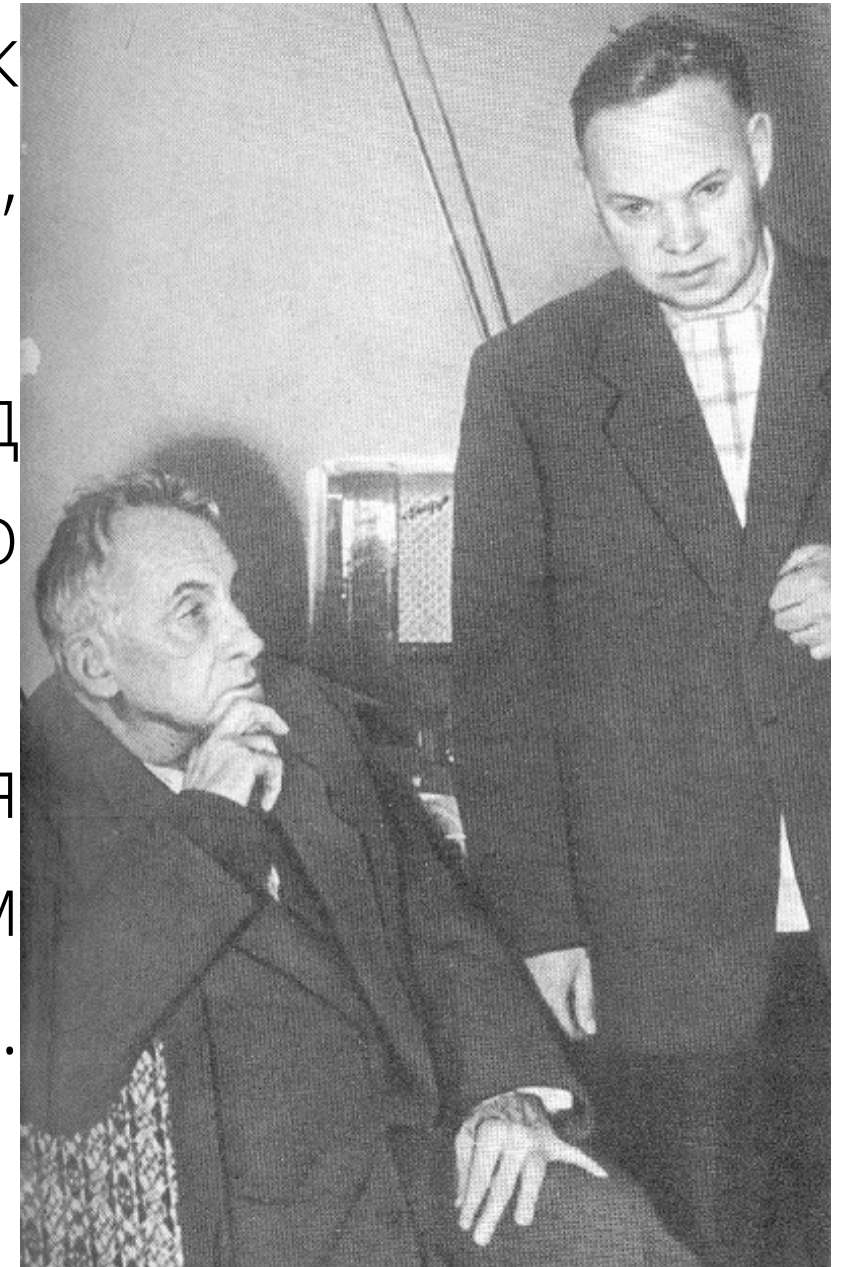
Михайло Стельмах був обраний делегатом Асамблеї ООН від України та нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

**Могила Михайла
Стельмаха**

Михайло Стельмах має звання Героя Соціалістичної Праці. Він був депутатом Верховної Ради СРСР та академіком АН УРСР. Входив до Спілки письменників України.

В останні роки життя Михайло Панасович напружено працював, але хвороба підступала все ближче. 27 вересня 1983 року М.Стельмах помер, поховали його на Байковому кладовищі у Києві.

З Максимом Рильським

Родина

У Михайла Стельмаха була хороша і дружня родина – дружина Леся Анатоліївна та троє дітей.

Донька:

Марта Стельмах - філолог, фольклорист,
дизайнер ландшафту.

З дружиною Лесею Анатоліївною

Сини:

Ярослав Стельмах - дитячий письменник,
драматург, автор вистави "Синій
автомобіль";

Дмитро Стельмах - перекладач,
письменник.

З дружиною та сином Дмитром

Поет

Навчаючись у Вінницькому педагогічному інституті Михайло робить перші літературні кроки. За редакцією А. Малишка виходить його збірка «Добрий ранок».

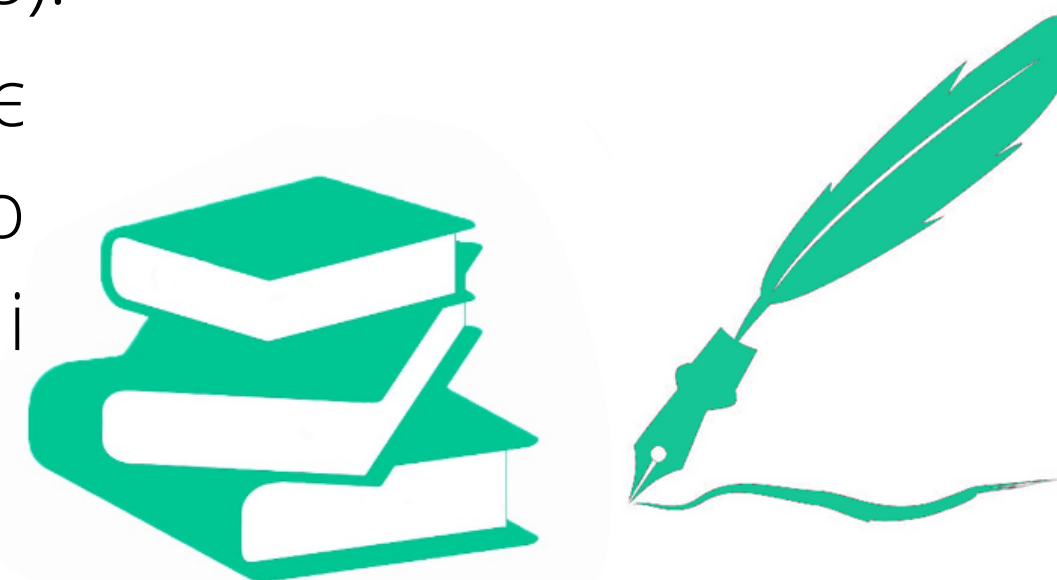
У воєнний період зав'язується дружба з М. Рильським, який стає його наставником та прикладом для наслідування. За його допомогою виходять дві збірки фронтових віршів – «Провесінь» та «За ясні зорі».

Його фронтова лірика полонить суворою правдою, філософською заглибленістю, передає жахи війни, мужність народу.

У післявоєнні роки Михайло Стельмах плідно працює на літературній ниві. Зокрема, виходять його поетичні збірки «Шляхи світання»(1948), «Жито сили набирається»(1954), «Поезії»(1958), «Мак цвіте»(1968).

У поетичному доробку Михайла Стельмаха є багато задушевних, ліричних творів інтимного характеру. Це вірші про молодість, про кохання і дружбу, про радість і щастя у житті.

Життя моє! Тремтять шляхи розбиті...

Життя моє! Тремтять шляхи розбиті,
Горять і в хвилі хиляться мости.
Життя моє – червоний мак у житі,
Що тільки-тільки мався розцвісти.

Життя моє – ідуть бійці суворі,
І чуєш дзвін натруджених сердець.
Вночі прострелені зринають зорі,
В полях вмира поранений боєць.

Береш його гвинтівку серед поля,
Що пахне ще і потом і теплом.
А на могилі вже печалиться тополя
І тужить колос вистиглим зерном.

Життя моє – атаки і походи,
На всіх шляхах гарматний ярий
грім.

І піднялись в Дніпрі червоні води,
А за Дніпром пустіє отчий дім.

Життя моє – не пісня солов'їна –
Пожари, кров, натруджене плече.
А за димами встала Україна –
І вража кров сторіками тече.

М. Стельмах

Прозаїк

1943 р. - в Уфі надруковано книжку оповідань "Березовий сік" під редакцією Юрія Яновського.

1949-1951 рр. - побачили світ дві книги: "На нашій землі" і "Великі перелогі", що складають роман-хроніку "Велика рідня", відзначений Державною премією СРСР. "Велика рідня" – своєрідний художній літопис життя подільського села Новобугівки за чверть століття, з кінця громадянської війни до визволення України від німецько-фашистських загарбників.

1952 р. - повість "Над Черемошем. Гуцульські мотиви".

1957р. - роман "Кров людська - не водиця", в основу якого покладено складні події громадянської війни (1919-1921 роки) та сюжет якого зосереджується навколо розподілу землі.

1959р. - роман "Хліб і сіль", змальовує українське село напередодні і під час російської революції 1905 року.

У 1961 році романи М. Стельмаха "Велика рідня", "Хліб і сіль", "Кров людська – не водиця" були удостоєні найвищої на той час нагороди – Ленінської премії.

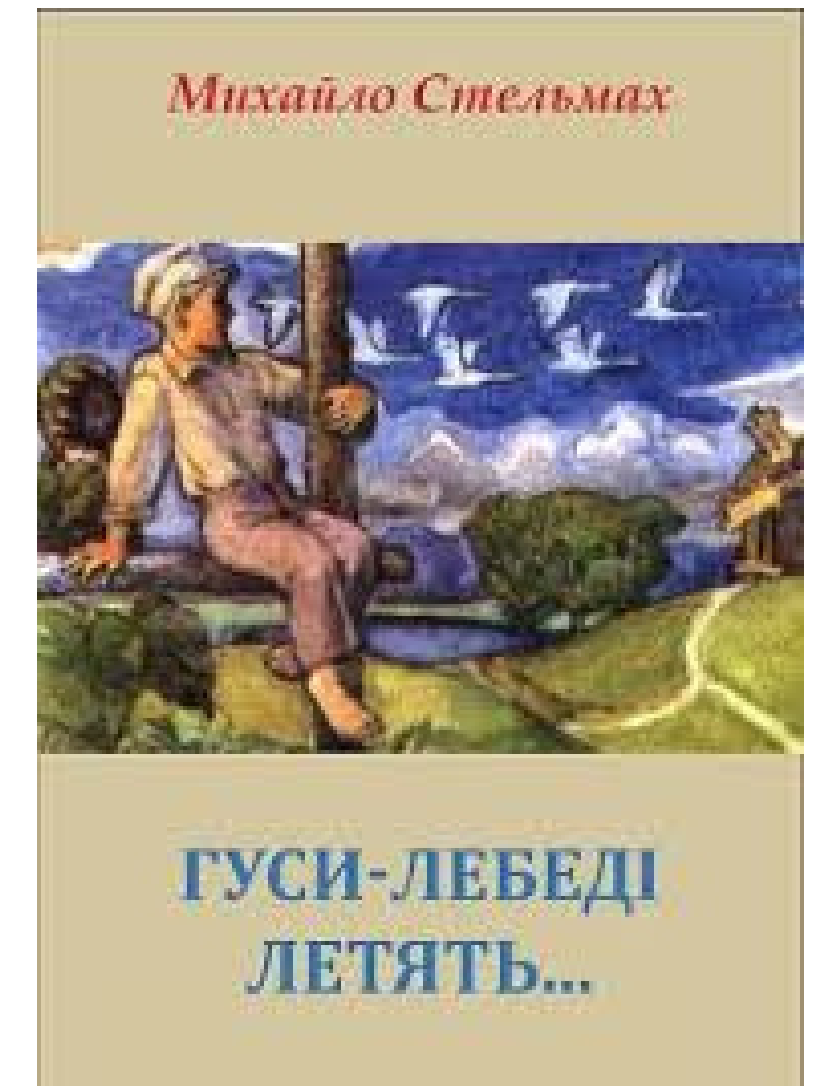
1961 р. – роман "Правда і кривда", основною темою якого є життя українського села після звільнення від німецької окупації, у перші роки після війни; засудження фашизму та сталінізму.

1964 р. - повість "Гуси-лебеді летять", що розповідає про дитинство Стельмаха.

1966 р. - автобіографічна повість "Щедрий вечір".

1969 р. - роман "Дума про тебе", що став гімном найблагороднішому з людських почуттів – коханню.

1979 року виходить останній роман Стельмаха - "Чотири броди", за який він отримав Державну премію УРСР ім. Т. Г. Шевченка у 1980 р. Події роману охоплюють бурхливі події 20-30-х років і закінчуються початком війни 1941 року. Це самобутній художній світ, в якому змагаються правда з кривдою, життя і смерть, віра і безнадія, але завжди перемагає світле начало.

Дитячий автор

З лагідною усмішкою, з теплим гумором, цікаво й дотепно писав Михайло Панасович казки та вірші для дітей.

Для маленьких читачів письменник знаходив мудре проникливе слово, що доходить до самого серця, примушує задуматись, вчить робити добро.

Маючи неабиякий педагогічний досвід, знання дитячої психології, вміння розповісти найменшим цікаво про цікаве, своїми творами Михайло Стельмах виховує любов до краси і знань, до людини і природи.

З сином Ярославом

– Ти не чистиш зуби, зайче,
І все лихо йде від цього, –
Каже дятел зайцю строго, –
І твої погані зуби
Доведуть тебе до згуби.

**"Чому в зайця не болять
зуби" М. Стельмах**

Книжки для дітей

"Колосок до колоск", "Жнива" (1951), "Живі огні" (1954), "Весна-весняночка", "У сестрички дві косички" (1955), "В їжаковім вітряку", "Як журавель збирав щавель" (1957), "Маленька Оленка"(1962), "Бурундукова сім'я" (1963), "Заячий секрет" (1966), "Цапків урожай" (1967), "Журавель" (1970), "Чорногуз приймає душ" (1971), "Літо-літечко" (1972), "Ой, весна-зоряночка" (1977), "У бобра добра багато" (1979).

Віршовані казки Михайла Стельмаха надзвичайно цікаві, повчальні та актуальні сьогодні. Вони спонукають до роздумів, повчають любити труд і ближнього, навколишній світ. Ці щирі, по-народному мудрі казки по-праву ввійшли до золотого фонду української дитячої літератури.

Фольклорист

Михайло Стельмах був дослідником-фольклористом – збирати народну творчість почав ще зі студентської лави, а під час вчителювання разом зі своїми учнями підготував чотири збірники українських народних пісень, оформивши це візерунками традиційної вишивки.

Як вчений він виїжджав у наукові фольклорні експедиції і записував самоцвіти народної творчості.

Збереглося кілька зшитків Михайла Стельмаха з часів його подорожей Західною Україною – він записував різні діалектизми, сюжети з життя, навіть замальовував різні екзотичні як на подолянина предмети побуту.

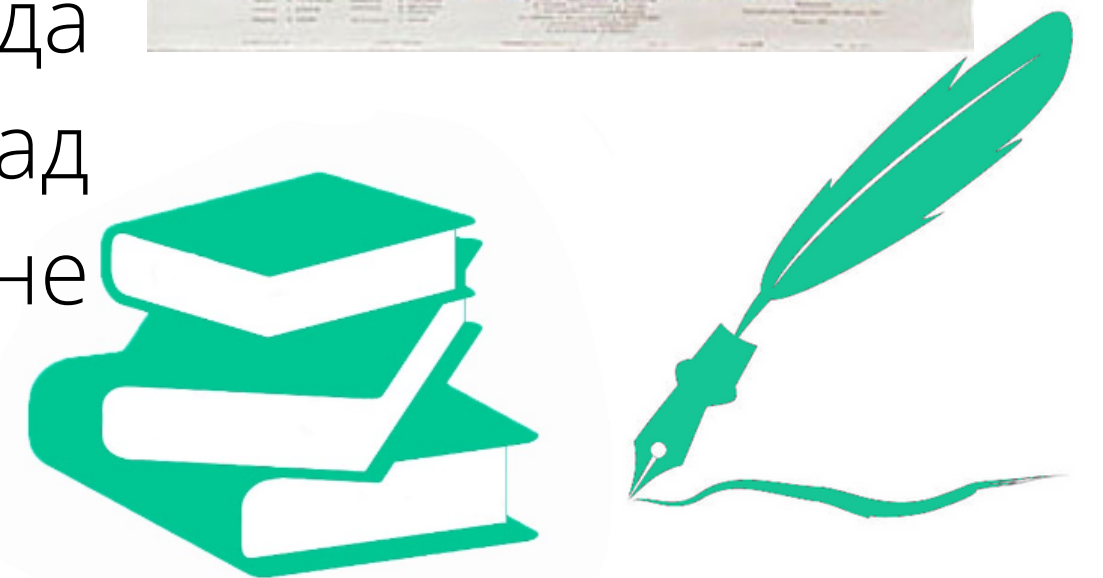
Драматург, сценаріст

Талант М. Стельмаха проявився у різноманітних літературних жанрах. Він написав також кілька п'єс: драму "На Івана Купала" (1966), трагедію "Зачарований вітряк" (1967), "Золота метелиця", комедію "Кум королю" (1967).

Марка Укрпошти до 100-річчя від дня народження

Також він створив сценарій документального фільму "Живи, Україно!", брав участь у створенні кінофільмів за своїми творами: "Правда і кривда", "Дума про любов", "Над Черемошем", "Кров людська – не водиця", "Дмитро Горицвіт".

Цитати М. Стельмаха

Пусту брехню дрібну, наче мак, а виросте завбільшки з кулак!

"Щедрий вечір"

...Коли ти маєш пустку в душі, тоді вся земля стає пустелею.

"Чотири броди"

Хто не мав своєї волі, того приневолюють.

"Чотири броди"

Яка страшна ця хвороба — байдужість! Вона вбиває апарат мислення, сердечний апарат, залишає тільки механічний.

"Чотири броди"

Без голови немає пуття і від булави ...

Меморіальна дошка М. Стельмаха на будинку письменників Роліт у Києві

Життя Михайла Стельмаха пройшло у творчій і натхненній праці. Великий українець і гуманіст, громадянин і митець, майстер художнього слова, він усього себе присвятив своєму народові, відкривши світові його духовне багатство, мужність, працелюбство, його лагідну і поетичну душу.

Бюст на Алеї видатних земляків у Центральному міському парку Вінниці

Меморіальна дошка Михайлу Стельмаха на першому корпусі ЗНУ

На честь Михайла Стельмаха названо вулиці у Києві, Вінниці, Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Ужгороді, Хмельницькому, Броварах та в інших населених пунктах, парк у м. Ірпінь.

Список використаних джерел

1. 105 років від дня народження Стельмаха Михайла Панасовича [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://book-small-town.jimdofree.com/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C-2017/105-%D>.
2. Він народився і жив для добра і любові (до 100-річчя від дня народження Михайла Стельмаха) [Електронний ресурс]. - https://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=430&dep_cur=1075#gsc.tab=0.
3. Кухаренко Р. Михайло Стельмах – неформатний класик [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/news/open-forum/ua-michael-stelmach---neformatnyu-classic/>.
4. Михайло Стельмах біографія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/mihaylo-stelmah-biografiya>.
5. Михайло Стельмах: літературне айдідо подільського одесита [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.google.com/amp/s/vsiknygy.net.ua/person/19112/amp/>.
6. Михайло Стельмах хронологічна таблиця [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/mihaylo-stelmah-hronologichna-tablitsya>.
7. Михайло Стельмах цікаві факти з життя [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/mihaylo-stelmah-tsikavi-fakti>.
8. Стельмах Михайло Панасович [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Стельмах_Михайло_Панасович.
9. Чепурнова Яна. ТОП – 11 ЦІКАВИХ ФАКТІВ ІЗ ЖИТТЯ ВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://slovopys.kubg.edu.ua/top-11-tsikavykh-faktiv-iz-zhyttia-vidomoho-ukrainskoho-pysmennyyka-mykhaila-stelmakha/>.

Дякуємо за перегляд!

